Protocol de detecció d'alumnat NESE B i C fora del termini de preinscripció i durant la matrícula viva

2020

FUNDACIÓ BOFILL
Educació per canviar-ho tot

OBRIM L'EDUCACIÓ
Una crida de FUNDACIÓ BOFILL

Índex

Introducció 2
Definició de l'alumne NESE 2
Circuits de detecció de l'alumnat NESE 3
Criteris de distribució de l'alumnat amb NESE 5
Indicadors per detectar alumnes NESE 6
Annex 1. Normativa relativa a la detecció i distribució d'alumnes NESE 8
Annex 2. Calendari de preinscripció pels alumnes de fora de termini 8
Annex 3. Model de fitxa per la detecció de necessitats específiques de suport educatiu 9

Volem agrair als ajuntaments que han participat en la monitorització de mesures d'escolarització equilibrada (Girona, Lleida, Manlleu, Manresa, Mataró, Montcada i Reixac, Palamós, Sabadell, Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Gramenet, Reus, Rubí, Terrassa i, especialment, Barcelona i Tarragona), que han estat una valuosa font d'expertesa per la redacció d'aquest document.

Per la elaboració d'aquest protocol hem contat amb la col·laboració de Florencia Kliczkowski com a experta en polítiques contra la segregació escolar.

Les pautes d'aquest protocol corresponen al període de preinscripció fora de termini del curs 20/21 però les recomanacions formulades tenen validesa més enllà d'aquest moment.

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència **Creative Commons Reconeixement 4.0 Internacional (by)**, llevat que en algun material indiquem el contrari. Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear a partir del material per a qualsevol finalitat els continguts propis d'aquesta publicació, fins i tot amb una finalitat comercial, i només us demanem que en reconegueu l'autoria de la creació original.
Primera edició: maig 2020 / © Fundació Jaume Bofill, 2020
Continguts: Fundació Jaume Bofill
Disseny: Anything Design

Introducció

L'emergència generada per la covid-19 ha provocat que la preinscripció aquest curs no s'hagi fet amb normalitat. El confinament iniciat a principis de març ha impedit que molts municipis hagin pogut realitzar una correcta detecció d'alumnes amb necessitats específiques, una eina fonamental per garantir la distribució equilibrada de l'alumnat. Per altra banda, aquesta ha estat una preinscripció principalment telemàtica. Aquest curs, el 78% de les preinscripcions s'han fet *online*, el que ha provocat que moltes oficines d'escolarització i ajuntaments no hagin pogut fer l'acompanyament habitual de les famílies.

No només la capacitat de detecció i acompanyament de les oficines d'escolarització s'han vist afectades, també la situació de moltes famílies ha canviat durant aquests mesos. Hi ha hagut un fort creixement de la vulnerabilitat degut a l'increment de les taxes d'atur i la inseguretat. Hi ha famílies expulsades de les seves cases i dels seus municipis, el que farà augmentar la mobilitat intermunicipal aquest estiu. Així mateix, les famílies amb menys informació sobre la preinscripció o sense connectivitat ho hauran tingut més difícil per matricular els seus fills dins de període ordinari.

Tots aquests factors podran derivar en un augment de l'alumnat que es matricula fora de termini, generalment procedent de famílies vulnerables, amb el risc educatiu que aquest fet comporta. Aquesta realitat fa necessari reforçar els mecanismes de detecció d'alumnat vulnerable de fora de termini per assegurar que es distribueix de manera equilibrada entre tots els centres escolars. Una manca de detecció en aquests mesos crítics podria concloure en un augment de la segregació escolar.

Definició de l'alumne NESE

La Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC), estableix com a eixos principals del sistema educatiu l'equitat, la inclusió escolar i la cohesió social (art. 2). En aquest sentit, es refereix a l'obligació de produir la distribució adequada i equilibrada dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu entre tots els centres (art. 46.2.b).

Els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) són aquells que per raons socioeconòmiques o socioculturals requereixen una atenció educativa específica; els de nova incorporació al sistema educatiu, en el cas que per la seva competència lingüística o pel seu nivell de coneixements bàsics requereixi una atenció educativa específica; i aquell que té necessitats educatives especials, és a dir, l'alumnat afectat per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, o que manifesta trastorns greus de personalitat o de conducta, o malalties degeneratives greus.

En aquest protocol de detecció ens centrarem en la identificació i distribució de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu per raons socioeconòmiques o socioculturals (NESE B) i per raons d'origen (NESE C)[1], donat que el repartiment d'aquest tipus d'alumnat és el que més incideix en la segregació escolar.

[1] La denominació "NESE B" i "NESE C" és la més freqüentment utilitzada per referir-se a aquesta tipologia d'alumnes.

Circuits de detecció de l'alumnat NESE

a. Detecció proactiva des de l'OME

Després del procés ordinari de preinscripció és habitual que hi hagi famílies que no hagin arribat a temps de fer la matriculació dels seus fills. Sovint aquestes famílies tenen menys informació sobre els processos de matriculació i són vulnerables, pel que cal detectar possibles casos d'alumnat NESE durant aquest període de fora de termini.

Quan finalitza la preinscripció és important que l'OME o el responsable corresponent comprovi si tot l'alumnat que s'esperava ha presentat la seva sol·licitud de matriculació. Per això cal:

1. Contactar amb els centres educatius per esbrinar si tots els alumnes de sisè han presentat la preinscripció per a primer d'ESO en el termini establert.
2. Contactar amb els centres educatius per esbrinar si tots els alumnes que tenen germans que hagin de cursar P3 han presentat la sol·licitud.
3. Comprovar que tots els alumnes de les escoles bressol del municipi han fet la preinscripció, especialment els que han estat detectat com a NESE ja a P2. Cal assegurar-se que aquests alumnes segueixen identificats com a NESE a P3.
4. Demanar als centres educatius que revisin totes les sol·licituds de preinscripció rebudes per detectar sol·licituds susceptibles de ser alumnat amb NESE i n'informin a l'OME i/o derivin a l'EAP aquelles sol·licituds perquè puguin ser valorades (a poder ser abans del dia 11 de juny).
5. Comprovar que totes les famílies ateses per Serveis Socials han fet la preinscripció.
6. Contactar telefònicament amb totes les famílies que no hagin presentat la seva sol·licitud en el termini establert per entrevistar-les a l'OME.

b. Detecció presencial des de l'OME

Per garantir una detecció eficaç de l'alumnat NESE és important promoure el treball conjunt entre l'OME, l'EAP i els Serveis Socials. Algunes pautes per fer aquesta detecció quan les famílies arriben a l'OME són:

1. Acordar una sèrie d'indicadors i supòsits de vulnerabilitat per fer una detecció de necessitats específiques des de l'OME que agilitzi la catalogació com a NESE. Aquests indicadors s'han de fixar entre l'OME, l'EAP i els Serveis Socials i traduir-se en un petit llistat de preguntes clau per identificar vulnerabilitat en els alumnes. Aquesta simplificació del procés ajudarà a fer una distribució equilibrada de l'alumnat.
2. Sempre que sigui possible es demanarà que l'alumne sigui amb els progenitors durant l'entrevista per comprovar si hi ha necessitats específiques de suport educatiu.
3. En cas que els indicadors es compleixen, s'identificarà al GEDAC[2] com a NESE i en la reunió de la Comissió de Garanties el comptaran com a tal per al repartiment equilibrat.
4. L'EAP s'encarregarà de fer els tràmits burocràtics en funció de la informació procedent de l'OME.

[2] GEDAC (Gestió d'Escolarització D'Alumnes de Catalunya) és el programa per gestionar de la preinscripció i admissió d'alumnes.

5. L'OME informarà a les famílies amb NESE de les avantatges que suposa la categoria de NESE i els orientarà en l'elecció de plaça NESE atenent a l'escolarització equilibrada.

c. Detecció des del centre educatiu en el moment de la preinscripció

Si és possible arribar a un acord, és recomanable centralitzar totes les noves preinscripcions de fora de termini i matrícula viva a l'OME perquè facin l'entrevista corresponent abans de ser matriculats en el centre educatiu. Si no es fixa el criteri de derivar primer els alumnes a l'OME, les famílies poden acudir al centre educatiu per entregar la seva sol·licitud sense haver passat prèviament per l'entrevista de l'OME. Per tant, és important donar als centres educatius unes pautes per col·laborar en el procés de detecció d'alumnat NESE.

1. S'entregarà als centres educatius un llistat simplificat amb els indicadors de vulnerabilitat amb els que treballa l'OME i l'EAP.
2. El centre educatiu farà les preguntes a la família abans de recollir la sol·licitud de matriculació.
3. En cas que la família compleixi algun d'aquests indicadors, el centre educatiu li demanarà que es presenti a l'OME per fer una entrevista i identificar si l'alumne és NESE.
4. Si el centre educatiu ja té la reserva de NESE plena i detecta que és un alumne potencial NESE, és important que li transmeti a la família que possiblement no podrà entrar en aquest centre i que a l'OME li informaran de les opcions disponibles.
5. Si és un centre Magnet[3] i l'alumne no és germà d'un alumne que ja estigui al centre, també li transmetrà la dificultat de que el seu fill es pugui matricular en aquest centre, però tranquil·litzant-los de que tenen altres opcions en altres centres on també seran molt ben acollits.

d. El rol de l'EAP

És important entrevistar urgentment a tot alumne susceptible de ser NESE per poder-lo tenir identificat abans de l'11 de juny[4] (l'annex 2 explica el calendari oficial fixat pel Departament d'Educació). Desprès d'aquesta data, cal seguir fent una detecció de necessitats específiques, tot i que aquests alumnes ja no ocuparan una plaça reservada.

Si els criteris de detecció de NESE B i C són acordats entre EAP, SS, Ajuntament i Inspecció educativa, l'OME pot fer la identificació de l'alumne NESE i l'acompanyament de la família per la tria de la plaça, sense necessitat d'una entrevista per part de l'EAP. La treballadora social de l'EAP pot entrevistar només aquells casos de dubte, o bé fer entrevistes més endavant si el centre educatiu ho sol·licita.

Per altra bada, és important que l'EAP valori tots aquells casos de possibles NESE B i C derivats pels centres en els darrers mesos i que té pendents de valorar. Detectar tots els casos d'alumnes

[3] *Magnet: Aliances per a l'èxit educatiu* és un programa d'innovació per a l'equitat educativa impulsat per la Fundació Jaume Bofill.

[4] Fins el dia 11 de juny es pot modificar el nombre de places reservades per atendre les noves necessitats d'escolarització d'alumnat NESE detectades fora de termini. Cal assenyalar que la modificació es pot fer en relació amb tots els cursos, no només a P3 i 1r d'ESO. Excepcionalment, es pot fer una modificació manual de la reserva els dies 16 i 17 de juny.

NESE que ja són al centre és necessari per fer servir el criteri de complexitat del centre educatiu pel repartiment equilibrat de l'alumnat NESE..

Criteris de distribució de l'alumnat amb NESE

Els alumnes NESE han de ser distribuïts de forma equilibrada entre tots els centres educatius dels municipi. Per tant, és important fixar una sèrie de criteris de repartiment segons el nivell de complexitat dels centres educatius i no de les vacants disponibles.

És freqüent que els centres educatius més complexos siguin menys desitjats per les famílies a l'hora de triar una plaça escolar. Aquests centres solen tenir vacants disponibles i si no es decideixen uns criteris de repartiment equilibrat és fàcil que l'alumnat de fora de termini i matrícula viva acabi matriculat en aquests centres ja complexos.

Les instruccions que acaba d'enviar el Departament d'Educació per a la preinscripció escolar permeten modificar la reserva de NESE fins el dia 11 de juny i també permeten establir una reserva diferenciada segons la complexitat del centre. En aquest sentit és important vetllar perquè si és necessari, s'ampliï la reserva dels centres amb menys vulnerabilitat, i en canvi, els centres Magnet i els centres que tenen una alta complexitat tinguin una reserva menor.

Per garantir aquesta distribució equilibrada cal:

1. **Conèixer el nombre d'alumnat NESE per centre escolar i per grup**. Cal tenir dades sobre el nivell de complexitat ja existent a cada centre educatiu del municipi. Aquest document (Excel o similar) l'han de tenir tots els membres de la comissió de garanties, i és recomanable que es comparteixi regularment amb les direccions de tots els centres sufragats amb fons públics.
2. L'OME ha de demanar als centres educatius que informin de **quants alumnes germans d'alumnes NESE** que ja són al centre s'han matriculat aquest curs en P3 i 1er d'ESO.
3. **Els germans d'alumnes NESE B i C han de ser considerats també com NESE**, ja que es troben en els mateixes circumstàncies familiars. Si el nombre de germans d'alumnes NESE supera el nombre de places reservades, no s'ha de permetre noves matriculacions d'alumnes NESE en aquest centre i optar per centres on no s'hagin omplert les places reservades.
4. Fins al dia 10 de juny es podran admetre les sol·licituds d'alumnes NESE. Fins aquesta data, cal distribuir els alumnes NESE identificats omplint les places NESE disponibles en tots els centres. En aquest repartiment **ha de prevaldre la protecció dels centres vulnerables** i començar a matricular els alumnes NESE en centres amb un baix nombre global d'alumnat NESE, propers al domicili de l'alumne i amb vacants NESE disponibles.
5. Després del dia 11de juny les places NESE que hagin quedat vacants hauran passat a ordinàries i seran ocupades per alumnes ordinaris. No obstant això, cal seguir fent les matriculacions d'alumnes de fora de termini segons els criteris de repartiment equilibrat. Per matricular els alumnes NESE primer **es tindrà en compte quins centres tenien places NESE que han passat a ordinàries** i, per tant, tenen menys alumnes NESE que la resta de grups del municipi. Aquests han de ser els primers centres en assumir la matriculació d'alumnes NESE de fora de termini i matrícula viva.

6. Una vegada tots els centres hagin cobert un mínim d'alumnes NESE per aula, el repartiment es farà de tal forma que **es vagi equilibrant el nombre de NESE per grup a tots els centres educatius**. Cal per tant, protegir els centres de màxima complexitat d'aquest repartiment.
7. Cal tenir en compte que es pot augmentar la ràtio per grup un 10% per necessitats d'escolarització. Per tant, cal fer servir aquesta opció si, per exemple, hi hagués un grup amb vacants però amb molts alumnes NESE i altre grup ple però sense alumnes vulnerables. En aquest cas, **s'hauria de matricular al nou alumnat NESE en el grup sense complexitat augmentant la ràtio un 10%.**
8. Segons la normativa actual, es possible **fixar un volum màxim d'alumnes NESE per grup**. Considerant el nombre de NESE per municipi o zones d'escolarització, cal establir la mitjana de NESE i un llindar màxim d'alumnes NESE per grup. Una vegada s'hagi arribat a aquest llindar, no s'hauria de permetre noves matriculacions d'alumnat NESE en el grup. Aquest tancament d'un grup determinat s'hauria de reflectir en la graella d'escolarització.

Indicadors per detectar alumnes NESE

És fonamental disposar d'un llistat d'indicadors de vulnerabilitat per identificar necessitats educatives específiques (en l'annex 3 es proposa un possible model de fitxa d'indicadors). Aquests indicadors han de pactar-se entre EAP, Ajuntament i comissió de garanties, i s'ha de validar un sistema de jerarquització dels indicadors (quins indicadors o quants cal complir per ser identificat com a NESE).

És clau seleccionar els indicadors i la seva baremació de tal manera que es puguin identificar tots els casos de vulnerabilitat, és a dir, no s'ha de ser massa rígid en aquesta catalogació per afavorir la màxima detecció possible. Aquesta detecció àmplia permetrà fer una distribució més equilibrada de l'alumnat.

Alguns dels indicadors que es poden fer servir per identificar necessitats específiques de suport educatiu són:

NESE B

Per detectar necessitats específiques de suport educatiu per raons socioeconòmiques o socioculturals es poden fer servir els següents indicadors una vegada s'hagin pactat amb l'EAP:

En funció dels germans:

- Algun germà està identificat com a NESE B.
- Algun germà és beneficiari d'un ajut pel menjador.

En funció dels criteris de risc de pobresa i exclusió social de la Generalitat:

- Renda monetària: famílies amb menys ingressos que els establerts pel llindar de risc de pobresa. Cal ajustar aquest criteri a les circumstàncies actuals per comprovar els ingressos percebuts els últims 3 mesos.
- Situació d'atur: considerar la situació d'atur dels progenitors, especialment en cas que l'atur sigui de llarga durada o que tots els progenitors estiguin en situació d'atur.

- Unitats familiars en risc: famílies monomarentals. Estendre aquesta classificació a les famílies on els avis es fan càrrec dels infants o famílies amb mares adolescents.
- Rebre algun tipus de protecció social: RMI, ajut al lloguer, expedient als Serveis Socials.

Altres indicadors de vulnerabilitat:

- Infant o jove tutelat per la Generalitat.
- La família és refugiada.
- La família compateix habitatge amb altres nuclis familiars.
- La família viu en condicions d'infrahabitatge.
- Família coneguda pels Serveis Socials.

NESE C

Per altra banda, les necessitats específiques de suport educatiu per raons d'origen han de ser considerades al llarg de tots els nivells educatius des de P3. Tot i que tots els alumnes més petits poden tenir dificultats amb el llenguatge, és important considerar aquells que procedeixen de famílies estrangeres que no coneguin la llengua vehicular. Aquests alumnes tindran més dificultat per entendre indicacions senzilles o fer entendre als docents si tenen alguna dificultat en el dia a dia. A més, al no tenir contacte amb la llengua vehicular a casa, trigaran més en aprendre-la.

Aquest són alguns dels indicadors que es poden fer servir per identificar aquest tipus d'alumnat:

- L'alumne ha nascut fora de Catalunya.
- Té algun germà identificat com NESE C.
- La família porta menys de dos anys a Catalunya.
- Tots els progenitors són d'origen estranger.
- Els pares i mares no coneixen la llengua vehicular.
- L'alumne és d'un curs superior que P3 però no ha estat escolaritzat prèviament.
- L'escolarització prèvia de l'alumne ha estat insuficient.

Annex 1. Normativa relativa a la detecció i distribució d'alumnes NESE

- DECRET 75/2007, de 27 de març, pel qual s'estableix el procediment d'admissió de l'alumnat als centres en els ensenyaments sufragats amb fons públics, modificat pel Decret 10/2012, de 31 de gener i pel Decret 31/2019, de 5 de febrer.
- LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.
- DECRET 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.
- RESOLUCIÓ EDU/576/2020, de 28 de febrer, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula d'alumnes als centres del Servei d'Educació de Catalunya i altres centres educatius, en els diversos ensenyaments sostinguts amb fons públics, per al curs 2020-2021.
- RESOLUCIÓ EDU/977/2020, de 8 de maig, per la qual s'actualitza el procediment i es modifica la Resolució EDU/576/2020, de 28 de febrer, per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matrícula d'alumnes als centres del Servei d'Educació de Catalunya i altres centres educatius, en els diversos ensenyaments sostinguts amb fons públics, per al curs 2020-2021.

Annex 2. Calendari de preinscripció pels alumnes de fora de termini

El Departament d'Ensenyament ha emet recentment una sèrie d'orientacions per garantir la preinscripció de l'alumnat NESE en període ordinari i que la seva distribució es faci de manera equilibrada. En aquest document s'assenyala que fins el dia 11 de juny es pot modificar el nombre de places NESE reservades per atendre noves necessitats d'escolarització d'alumnat NESE de fora de termini. Aquesta modificació de la reserva afecta a tots els nivells d'escolarització, no només a P3 i 1r d'ESO. Tot i que el dia 11 de juny és la data límit oficial per matricular nous alumnes NESE i que puguin ocupar places reservades, excepcionalment, es pot fer una modificació manual de la reserva els dies 16 i 17 de juny.

Destaca també que es pot fer una reserva de places reservades diferenciada en funció de la complexitat de cada centre. És a dir, als centres amb més complexitat, la reserva hauria de ser menor i als centres menys complexos, la reserva hauria de ser menor.

Aquestes són les dates assenyalades en el document d'orientacions:

- Fins el dia 10 de juny de juny es poden admetre les sol·licituds d'alumnat NESE.
- Fins el dia 11 de juny es pot ampliar la reserva inicial de places per alumnat NESE.
- El dia 12 es fa l'assignació mecànica de places.
- Excepcionalment, els dies 16 i 17 de juny es podran introduir sol·licituds d'alumnat NESE i es podrà fer una modificació manual (des dels serveis territorials i a proposta de la Comissió de Garanties d'Admissió) de la reserva inicial de places reservades.

Annex 3. Model de fitxa per la detecció de necessitats específiques de suport educatiu

Nom de l'alumne: _____

Indicadors de vulnerabilitat dels germans

- Nombre de germans escolaritzats al centre educatiu _____
- Algun germà està identificat com a NESE B..... ☐ SÍ ☐ NO
- Algun germà és beneficiari d'un ajut pel menjador al 100%..... ☐ SÍ ☐ NO
- Algun germà és beneficiari d'un ajut pel menjador al 50%..... ☐ SÍ ☐ NO

Indicadors de risc de pobresa i exclusió social

- La família té uns ingressos anuals inferiors al llindar de risc de pobresa..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família no ha tingut ingressos durant els últims 3 mesos..... ☐ SÍ ☐ NO
- Un dels progenitors està en situació d'atur..... ☐ SÍ ☐ NO
- Tots dos progenitors estan en situació d'atur..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família és monomarental..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família es nombrosa..... ☐ SÍ ☐ NO
- Són els avis qui es fan càrrec de l'infant..... ☐ SÍ ☐ NO
- L'infant és fill d'una mare adolescent..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família rep algun tipus de protecció social (RMI, ajut al lloguer...)..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família té expedient als Serveis Socials..... ☐ SÍ ☐ NO

Altres indicadors de vulnerabilitat

- És un infant o jove tutelat per la Generalitat..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família és refugiada..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família compateix habitatge amb altres nuclis familiars..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família viu en condicions d'infrahabitatge..... ☐ SÍ ☐ NO
- Família coneguda pels Serveis Socials..... ☐ SÍ ☐ NO

Indicadors de vulnerabilitat per procedència

- País de procedència de la família: _____
- Llengua en què s'expressa la família: _____
- L'alumne ha nascut fora de Catalunya..... ☐ SÍ ☐ NO
- Té algun germà identificat com a NESE C..... ☐ SÍ ☐ NO
- La família porta menys de dos anys a Catalunya..... ☐ SÍ ☐ NO
- Tots els progenitors són d'origen estranger..... ☐ SÍ ☐ NO
- Els pares i mares no coneixen la llengua vehicular..... ☐ SÍ ☐ NO
- L'alumne és major que P3 però no ha estat escolaritzat prèviament..... ☐ SÍ ☐ NO
- L'escolarització prèvia de l'alumne ha estat insuficient..... ☐ SÍ ☐ NO

A partir de la informació recollida, hi ha evidencies que l'alumne té necessitats especifiques de suport educatiu: ☐ SÍ ☐ NO

- **Degudes a una situació de vulnerabilitat social o econòmica per la situació familiar, laboral o econòmica de la famílies** ☐
- **Degudes a la procedència de la família d'una cultural clarament diferenciada per la qual l'alumne necessitarà un període considerable per adaptar-se** ☐

Les dades han estat verificades pel Sr./Sra.: *Segell de l'oficina municipal d'escolarització*

FUNDACIÓ
BOFILL

Educació per canviar-ho tot